

En record de l'Institut Balma, que celebra ara el seu 150 aniversari

Allà on aprenguérem a aprendre

N VÍCTOR ALBA

No sé on tenia l'edifici el 1845, ni si ja li havien donat el nom de Balma tres anys abans que el capellà filòsof morís. Sé que avui té un edifici magnífic i que aquests dies s'hi exposen una sèrie de fotografies preses al mateix Institut, però en un altre local, durant el franquisme. És bo que els alumnes d'ara les vegin, perquè així s'adonaran del que s'ha guanyat, malgrat escàndols, jutges fotogènics, atur forçós i pesseta en doina.

Els vells tenim tendència a recordar com eren les coses abans. Jo ho faig, no pas per voler que tornin a ser com eren, sinó per veure si hem avançat o retrocedit. I, en general, hem avançat molt. Quan escric, com ara, sobre el passat no és pas per donar exemples, sinó per assenyalar un rècord per superar... sobretot ara, que sembla que a casa nostra hi ha la mania de ficar-se, al preu que sigui, en el llibre Guinness de rècords.

Devem quedar-ne pocs de vius, de la nostra generació de l'Institut, no de fa cinquanta anys, sinó molts més, de quan estava rellogat a la plaça de la Universitat. Car aquest Institut Balma que ara celebra el seu 150 aniversari en un edifici esplèndid, fa 65 anys ocupava un tros de l'edifici de la Universitat, la part davantera de l'ala que fa xamfrà amb el carrer d'Aribau. Al darrere, però sense comunicació, hi havia el que llavors era el pati de Dret i Filosofia i Lletres. A l'altra ala, la que fa xamfrà amb Balma, hi havia les diverses Facultats de ciències. L'Institut tenia, al seu torn, un rellogat: l'Escola d'Arquitectura, que ocupava una part del pis de dalt, sense pati ni gairebé vistes al carrer.

És clar que l'allotjament no ho és tot, en l'educació. D'aquella escola d'arquitectura entre quatre parets en sortiren arquitectes de renom, com els del GATPAC i altres que feren coses importants. I si de la nostra generació de l'Institut Balma -la de la dictablanda i els primers anys de la República- no en sortiren figures brillants, en canvi donaren gent sòlida, intensa i a la vegada divertida i emprenedora. Fou la generació que donà milicians (i algunes víctimes), la que veié tallada la carrera per la Guerra Civil i hagué de continuar-la amb peus de plom a la mateixa universitat, o a l'exili o, alguns, a la presó.

Els marrecs que hi érem (el batxillerat comprenia dels 10 als 16 anys) teníem una aula especial que no figurava en els plans d'estudi: l'agitació entre els estudiants universitaris del costat mateix, amb els quals ens barrejàvem quan s'aixecaven barricades, es llançaven bombetes contra la policia a cavall i es plantaven banderes "subversives" a la torre central de l'edifici. I no us cregueu, hi aprenguérem molt, en aquesta aula vociferant, impacient i entusiasta.

És a l'Institut, potser més que a l'escola, on es nuen les amistats que duraran tota la vida. Dels que eren amics llavors, fa mig segle i deu o quinze anys, en queden pocs: l'Udina, el Wilebaldo Solano, el Sagarra Zacarini, el Torres Boldú, fins fa poc el Panadés, i uns quants més. Però en el record

en queden molts de qui es podrien contar moltes coses: el Bernabé Oliva, per exemple, que era el monàrquic i que fou cap de propaganda de Barcelona els anys 40, o el Fausto Ortega, o el Colomines, el Buxadé, o la Núria Folch i la Mias, l'Aimerich.

Els nostres catedràtics els recordo més per algun detall pintoresc que no pel que ens ensenyaren. Això no vol pas dir, però, que no hi aprenguéssim molt, sinó que ho fèiem sense adonar-nos-en, que és la bona manera d'aprendre i d'ensenyar. Hi havia el Garcia Fando, director, i el republicà, molt sever i elegant, el Marcos Martín de la Calle, de geografia i història, rodanxó, que arribava sempre en un *pessetero* (un cotxe de cavall de lloguer). Els matemàtics Bartrina, amb cara de cadàver, i Sabràs, amb cara de pirata. El Lafuente, de física i química. El Pueyo Salamero, de religió (durant la classe del qual teníem el costum de llegir novel·letes porno que es venien a un ral al quiosc de la cantonada). I els *cátedros* de llengües, que aquestes sí que eren un fracàs: el Gogorza, de francès, l'Echauri, de llatí, el "Peluquín", d'anglès. Però no devien pas ser tan fracàs, puix que quan em tocà l'examen d'ingrés a la universitat, pocs dies abans del 6 d'octubre del 34, vaig poder traduir sense entrebancs unes frases llatines que no havia vist mai. Hi havia també el sàdic Garriga, que ensenyava literatura i que ens posava parany, com dictar, per exemple, unes frases que recordaré sempre: *Una batalla naval en los montes de Madrid*. Naturalment, era *nabal*, de *nabos*. O bé: *Aré cuanto pude*, que, sense pensar-hi, tots escrivíem amb h, sense caure que es tracta del verb *arar*.

Paràgraf a part mereix, per a mi, Joaquim Carreras Artau, de psicologia, lògica i ètica. Jo, que ja me les donava de descregut, dissentia, però amb un respecte que no he sentit per a altres *profes* més famosos. M'obrí moltes finestres i em despertà moltes

CARME PERIS

curiositats, que és el signe de tot bon ensenyant.

Quan vaig entrar a l'Institut, amb els meus primers pantalons llargs (bé, de golf, per ser exactes), s'inaugurava el pla Callejo del batxillerat. Durà fins que en vaig sortir, amb la meua primera temptativa de bigoti. Aquest pla tenia un defecte: que els dos darrers anys eren d'especialització, uns anaven a ciències i altres a lletres. Als 14-15 anys em sembla massa d'hora per a saber la verdadera vocació i, sobretot, la verdadera aptitud (encara que llavors, a l'Escola del Treball, el professor Emili Mira tenia un servei d'orientació professional que, si ho volíem, ens indicava allò per a què servíem més, però pocs hi anaven). Fora d'aquesta

falla, important, de tots els plans, contra-plans, replans i altres malabarismes oficials que s'han fet amb el batxillerat, el pla Callejo, per molt que fos obra d'un ministre de la dictadura de Primo de Rivera, em sembla el millor que hi ha hagut, el més complert i, a la vegada, més flexible.

En tot cas, per obra del pla, dels professors, de l'ambient de l'època, de la contigüitat amb la universitat, del que fos, sortírem de l'Institut Balma de fa 60 o 65 anys havent après el més difícil de tot: aprendre a aprendre. I viciats amb aquesta droga, em penso que són pocs els que se n'han desenganxat. Aquest, em sembla, és el llistó per damunt del qual s'ha de fer el salt.

• VÍCTOR ALBA, PERIODISTA I ESCRIPTOR

Criminals contra les dones

MONTSERRAT MINOBIS

Així han de ser titllats aquests horribles assassinats comesos pels integristes islàmics a Algèria contra nenes i dones, de manera indiscriminada. Si vam fer sentir la nostra veu en el moment que vam conèixer les, també indiscriminades, violacions comeses contra les dones en l'ex-Iugoslàvia, ara i amb molta més contundència les dones, feministes o no, ens hem de fer notar en contra d'aquests criminals organitzats que no tenen altra finalitat que acabar amb les llibertats i la igualtat que les dones algerianes van aconseguint (amb totes les dificultats del món) amb la seva incorporació als diferents àmbits de la societat.

Els integristes islàmics estan convertint aquesta no declarada guerra civil en una

especial lluita mortal contra les dones, en un intent que aquestes "abandonin" allò que els ha costat tant: ser tractades en igualtat de condicions per raó de ser persones. I pertànyer al gènere humà.

No fa gaires dies Jalida Toumi, destacada feminista, feia unes declaracions respecte als assassinats en les quals, entre altres coses, deia que "els integristes s'han marcat un objectiu polític prioritari que és el d'eliminar la presència de la dona dins la societat islàmica". I hi afegia encara: "Els integristes consideren el cos de la dona un símbol d'oposició. Ja que el cos de la dona, afegia, simbolitza la diferència. Una dona que renuncia al mocador (xador) es converteix (per als islamistes) en un enemic majoritari perquè representa un pensament oposat a l'is-

lamisme)." I acaba Jalida Toumi fent una crida a Europa tot dient: "No puc entendre com és possible que (la civilitzada Europa) pugui reconèixer un país que viola sistemàticament els drets humans, que ha instaurat una política de terror. I mentre la persecució de les dones no sigui considerada una persecució política, el món serà còmplice dels governs que instauren el terrorisme d'Estat." Finalment aquesta dona, que ha de viure amagada -ja han atemptat contra ella una vegada-, diu: "Nosaltres, les dones algerianes, sabem molt bé que la Mesquita no ens regalarà res, de la mateixa manera que l'Església catòlica tampoc ho va fer amb les feministes de l'Estat espanyol quan es va acabar la dictadura. Però continuarem manifestant-nos pels carrers, encara que això ens costi la vida." Estar amb elles, ara, és un deure moral. I no solament de les dones, sinó de tota la societat.